

Trefaldighetskyrkan Karlskrona

56.1608, 15.5860

Trefaldighetskyrkan i Karlskrona kallas även för Tyska Kyrkan, men har ett kort tag också haft namnet Fredrika Willhelmina Dorotea.

Det var generalamiral Hans Wachtmeister som hade initierat bildandet av en tysk församling i Karlskrona, för att på så sätt locka hit tyska hantverkare när staden byggdes slutet av 1600-talet. Många tyskar flyttade också till den nyanlagda staden. I början höll de dock sina egna gudstjänster på tyska i en provisorisk träkyrka som stadens svenska församling uppfört. Men 1689 började tyskarna fundera på en egen kyrkolokal och 17 oktober samma år fick de officiellt lov av kungens att bilda en egen församling. Sommaren 1697 lades den första grundstenen till kyrkan, ritad av Nicodemus Tessin den yngre, som även ritat Fredrikskyrkan här på torget.

Kyrkan är en åttakantig centralkyrka med kupoltak och mot torget visar den upp en mäktig portik med fyra kolonner. Stilen, främst kupolen, har Pantheon i Rom som förebild.

Efter 13 år av byggande kunde kyrkan invigas den 27 juli 1709. Det dröjde sedan ytterligare 40 år innan kyrkan stod helt färdig.

Men redan 1790 drabbades Karlskrona av en stor stadsbrand som även ödelade Trefaldighetskyrkan. Endast kyrkans svartbrända murarna stod kvar, och

det enda man lyckades få ut och rädda var två ljuskronor i mässing och en minnestavla krönt med kyrkan i relief.

När kyrkan återuppfördes var det efter de ursprungliga ritningarna, men med en ny lägre kupol som ritades av Olof Tempelman. Han hade blivit hitkommenderad av kung Gustav III för att hjälpa till med just återuppbyggnaden av kyrkan. Målning och träskulpturer utfördes av amiralitetsbildhuggaren Johan Törnström, som annars främst är känd för sina galjonsfigurer, varav en del finns bevarade och utställda på Marinmuseum på Stumholmen.

När kyrkan återinvigdes den 12 december 1802 hade man framställt att få döpa om kyrkan till Fredrika Willhelmina Dorotea efter drottningen. Men bara sju år senare avsattes kung Gustav IV Adolf, och man utplånade därefter kungen och drottningens namn från gator, torg och byggnader. Namnet på kyrkan blev återigen Trefaldighetskyrkan.

Men myndighetens önska om att ta bort allt som påminde om det avsatta kungaparet nådde inte till övre Norrland, och därför finns det där tre orter som ännu i denna dag heter Fredrika, Willhelmina och Dorotea.

När kyrkan invigdes var kyrkan trots den långa byggtiden inte färdig, Bland annat saknades taket, och man hade istället täck kyrkan med en kraftig

segelduk.

Under kyrkans golv hade man ursprungligen anordnat gravkor med totalt 98 gravplatser, men vid den stora stadsbranden 1790 förstördes samtliga gravar undantaget ett gravkor tillhörande familjen Wachmeister. Här är bland annat stadens och flottbasens grundare amiralgeneralen Hans Wachtmeister begravd.

Bland de 30-talet kistor som finns i gravkoret tillhör några andra släkter, som råkade hamna här efter branden.

Längst fram i koret finns ett överstycke till altaruppsatsen, skapad av bildhuggaren Johan Törnström - som själv ligger begravd på kyrkogården invid kyrkan.

Bakom altaret fanns tidigare ett målat fönster som satte igen 1949, och som då ersattes med det stora vita korset med duk och törnekrona, som tidigare fanns i Fredrikskyrkan. Korset är ritat av Hawerman och utfört av galjonsbilhuggaren vid Karlskrona kofferdivarv Carl Gustaf Glader.

Dopfunten av röd öländsk kalksten har tidigare tillhört Gamla stadskyrkan Hedvig Eleonora. Den är av en modell som framför allt är vanlig i Östergötland, men kommer från en verkstad på Norra Öland. Skämt till kyrkan 1658 av Jöns Bära och Christina Halders.

Går man upp på läktaren och tittar ner över kyrkorummet upptäcker man en sak som annars inte är uppenbar, nämligen att bänkarnas placering i kyrkan är identisk med en karta över stadens gator och torg, uppdelad i fyra kvarter som de såg ut förr, avdelade av Kungsgatan och Kyrkogatan.

Några av bänkarna har för övrigt en speciell utformning. I de bänkar där man hamnar med ryggen åt predikstolen finns en extra sittrad, så man kunde sitta vänd åt rätt håll när så krävdes.

I kyrkorummets fyra hörn finns också speciella nischer avsedda för familjen Wachtmeister, med placering så att man kom att sitta högre än prästen ute på golvet.

Det första orgelverket i Trefaldighetskyrkan byggdes 1737 av Gottlieb Richter i den då svenska besittningen Stralsund. Denna orgel som fraktades till Karlskrona av skepparen Joachim Henzel brann upp tillsammans med de flesta andra inventarier i kyrkan i stadsbranden 1790.

1822 skänktes en ny orgel på 8 stämmor till kyrkan av tobaksfabrikören Stefanus Cyrillos Rettig. Eftersom denna orgel visade sig var ganska liten så var Rettig villig att skänka mer pengar till en ny orgel, och den summan tillsammans med pengar från försäljningen av det gamla orgelverket bekostade den nuvarande orgeln. Den byggdes 1827 av Pehr Zacharias Strand i Stockholm, med en fasad ritad av arkitekten Carl-Gustaf Blom-Carlsson. Den gamla orgeln såldes enligt

uppgift till Lärbo kyrka på Gotland.

I kyrkans ägo finns en psalmbok i skinnband, tryckt 1797 i Stralsund, och som användes av prinsessan Fredrika Dorotea Vilhelmina av Baden, då hon i oktober 1797 anlände till Karlskrona, där hon mötte sin brudgum Gustaf IV Adolf.

Tillsammans med Fredrikskyrkan i Karlskrona brukar Trefaldighetskyrkan räknas till den klassiska barockens främsta monument i Sverige, och kyrkan är en del av Karlskrona världsarv som 1998 blev upptagen på UNESCO:s världsarvslista.

Källor:

Bok: "990 kyrkor från Skåne i söder till Lappland i norr". Beatrice och Gösta Glase. ISBN 91-7988-142-4

Bok: "Blekinges kyrkor". Lasse Larsson. 2010. ISBN 978-91-86560-81-2

Bok: "Sveriges kyrkor. Trefaldighetskyrkan Karlskrona. Konsthistoriskt inventarium". William Anderson & Lars-Göran Kindström 1951.

Folder: "Trefaldighetskyrkan". Svenska kyrkan Karlskrona.